

Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (18 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 32 друкованих сторінки.

Робота містить 5 рисунків, 5 таблиць.

Метою роботи є удосконалення державної інформаційної політики України для формування конкурентного та незалежного інформаційного простору України в умовах розвитку глобалізаційних процесів.

Для досягнення визначеної мети поставлено такі завдання:

- узагальнити особливості розвитку державної інформаційної політики;
- виділити завдання та напрями інформаційної політики Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення;
- визначити пріоритетні напрямки реалізації інформаційної політики Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення.

Об'єктом дослідження є Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення.

Предмет дослідження – інформаційна політика Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення.

Методами дослідження є: методи аналізу і синтезу, структурно-функціональний метод; систематизації; узагальнення.

У першому розділі узагальнено особливості розвитку державної інформаційної політики принципи, інструменти, суб'єкти інформаційної політики.

У другому розділі зроблено аналіз реалізації інформаційної політики Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення та визначено її пріоритетні напрямки.

Одержані результати можуть бути використані органами державної влади, органами місцевого самоврядування для формування конкурентного та незалежного інформаційного простору України.

Ключові слова: інформація, державна інформаційна політика, інформаційні технології, інформаційне суспільство, комунікації

Букиша К.С. МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

В роботі узагальнено особливості розвитку державної інформаційної політики принципи, інструменти, суб'єкти інформаційної політики. Визначено головні напрями і способи реалізації державної інформаційної політики. Доведено, що державна інформаційна політика направлена на забезпечення політичної стабільності та соціально-економічний розвиток, які забезпечить нове національне інформаційне суспільство. Визначено основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні. Проаналізовано діяльність Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, як органа створеного для забезпечення якісного стану телебачення і радіомовлення України. Виділено ключові проблеми вітчизняної інформаційної сфери. З метою забезпечення становлення та розвитку інформаційного суспільства в Україні запропоновано напрямки розвитку інформаційної політики, реалізація яких дозволить уникнути ризиків; забезпечити прозорість процесу та високу продуктивність використання інформаційних технологій.

Ключові слова: інформація, державна інформаційна політика, інформаційні технології, інформаційне суспільство, комунікації

Buksha K.S. MECHANISM OF IMPLEMENTATION OF UKRAINIAN INFORMATION POLICY

The features of development of the government information policy, principles, tools, subjects of information policy are summarized in the work. The main directions and ways of government information policy's realization are determined. It is proved that government information policy is aimed at ensuring

political stability and socio-economic development that will be provided by the new national information society. There is defined the basic principles of development of the information society in Ukraine. It is analyzed the activity of the National Council of Ukraine on Television and Radio Broadcasting, as a body created to ensure the quality of television and radio broadcasting in Ukraine. The key problems of the domestic information sphere are highlighted. In order to ensure the formation and development of the information society in Ukraine, directions for the development of information policy have been proposed, the implementation of which will avoid risks; ensure process transparency and high productivity of information technology use.

Keywords: information, government information policy, information technologies, information society, communications

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. РОЗВИТОК ДЕРЖАВНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ.....	5
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ТЕЛЕБАЧЕННЯ І РАДІОМОВЛЕННЯ.....	12
2.1. Завдання Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення.....	12
2.2. Напрями інформаційної політики Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення.....	14
2.3. Удосконалення механізмів реалізації інформаційної політики Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення.....	21
ВИСНОВКИ.....	27
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	30

ВСТУП

Особливості суспільного розвитку в умовах розвитку глобалізаційних процесів та особливості вітчизняного інформаційного простору вимагають посилення ролі держави в забезпеченні об'єктивної, достовірної інформації, гарантуванні захисту національного інформаційного простору. Держава забезпечує ці функції шляхом проведення державної інформаційної політики.

Зважена інформаційна політика є невід'ємною частиною системи управління в умовах переходу від індустріального до інформаційного суспільства. Інформаційна політика встановлює умови, при яких реалізуються всі управлінські рішення і політична діяльність. Інформаційна політика держави забезпечує розумну концептуальну основу для вивчення безлічі проблем на загальнодержавному та регіональному рівнях. Від визначених стратегічних цілей країни залежить ефективність інформаційної політики, а від системи державного управління, яка управляє інформаційним простором, залежить політична, економічна, оборонна ситуація в країні.

Українське суспільство та держава в сучасних умовах потребує цілеспрямованої інформаційної політики, яка б забезпечувала потреби кожної людини в інформації та забезпечувала національну безпеку та територіальну цілісність.

Метою роботи є удосконалення державної інформаційної політики України для формування конкурентного та незалежного інформаційного простору України в умовах розвитку глобалізаційних процесів. Для досягнення визначеної мети поставлено такі завдання:

- узагальнити особливості розвитку державної інформаційної політики;
- виділити завдання та напрями інформаційної політики Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення;

- визначити пріоритетні напрямки реалізації інформаційної політики Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення.

Об'єктом дослідження є Національна ради України з питань телебачення і радіомовлення.

Предмет дослідження – інформаційна політика Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення.

Методами дослідження є: методи аналізу і синтезу, структурно-функціональний метод; систематизації; узагальнення.

Інформаційною базою дослідження є публікації вітчизняних та зарубіжних вчених, закони України, постанови Кабінету Міністрів України, нормативні акти та статистичні матеріали, результати досліджень, проведених безпосередньо автором.

Структура роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (18 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 32 друкованих сторінки.

РОЗДІЛ 1. РОЗВИТОК ДЕРЖАВНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Інформаційна політика – це сукупність всіх державних законів, нормативних актів та політики, які заохочують, відлякують або регулюють створення, використання, зберігання, доступ та комунікацію та розповсюдження інформації. Вона охоплює будь-яку іншу практику прийняття рішень із загальнонаціональними конститутивними зусиллями, які включають потік інформації та спосіб її обробки.

Інформаційна політика стала важливою сферою дослідження протягом другої половини XX століття, коли відбувся перехід від індустріального до інформаційного суспільства. Найбільш поширена інформаційна політика була присутня в середині 1900-х років. До 1970-х років була створена концепція національної інформаційної політики для захисту даних та інформації, які використовувалися при створенні державної політики. Найбільш ранніми користувачами інформаційної політики були США, Австралія, а також кілька європейських країн, які визнали важливість для більш стандартизованого управління інформацією.

Закон України «Про інформацію» визначає поняття «державна інформаційна політика», як сукупність основних напрямів і способів діяльності держави по одержанню, використанню, поширенню та зберіганню інформації [1].

Таким чином, державна інформаційна політика – це комплекс заходів організаційного, правового характеру, реалізація яких забезпечить ефективний процес систематизації, зберігання та використання інформації [2].

Основним завданням державною інформаційної політики є формування таких умов в державні, що забезпечать конкурентоспоможність країни та функціонування незалежного інформаційного простору [3].

До суб'єктів інформаційних відносин відносять державу, громадян України, юридичних осіб, інші держави (їх громадяни та юридичні особи), особи без громадянства та міжнародні організації, що зазначено в Законі України «Про інформацію» [1].

До об'єктів інформаційних відносин відносять зафіксовану або проголошену інформацію про явища, події в сфері охорони здоров'я, культури, економіки, політики в економічній, екологічній, міжнародній та соціальних сферах [1].

До основних функцій державного управління інформаційними ресурсами відносять:

- прийняття законодавчих і нормативно-правових актів, політичних рішень для удосконалення діючого законодавчого поля та формування ефективної системи управління національними інформаційними ресурсами;

- реалізація функцій та повноважень органів державної влади, місцевого самоврядування щодо управління інформаційними ресурсами;

- розробка і реалізація комплексу організаційних заходів суб'єктів державного та регіонального управління, недержавного сектору відповідно до компетенції для використання і формування інформаційних ресурсів;

- формування та реалізація економічних та фінансових інструментів використання інформаційних ресурсів;

- забезпечення ефективного використання інформаційних ресурсів для органів державного та регіонального управління, місцевого самоврядування, державних установ та організацій;

- забезпечення організаційно-економічних, виробничо-технологічних, науково-технічних умов застосування інформаційних технологій з метою ефективного використання та розвитку інформаційних ресурсів, оптимізації державної політики інформатизації, забезпечення доступу громадян до глобальних інформаційних систем;

- використання економічних, правових, організаційних механізмів щодо форм та методів обігу інформаційних ресурсів України (засобів обробки

інформації, інформаційних послуг, ринку інформації, інформаційних технологій);

регулювання міжнародного інформаційного співробітництва для взаємовигідного та рівноправного використання національних інформаційних ресурсів та ін.

Виходячи із функцій інформаційної сфери та політики європейської інтеграції України, виділимо базові принципи державної інформаційної політики: відкритості, рівності інтересів, системності, пріоритетності вітчизняного виробника, соціальної орієнтації, патріотизму, пріоритетності права. Негодченко В. зазначає, що державна інформаційна політика проводиться відповідно до принципів відкритості, системності (під час реалізації прийнятих рішень враховуються його наслідки), пріоритетності вітчизняного виробника, соціальної орієнтації, патріотизму, пріоритетності права (на основі [2]) (рис. 1.1).

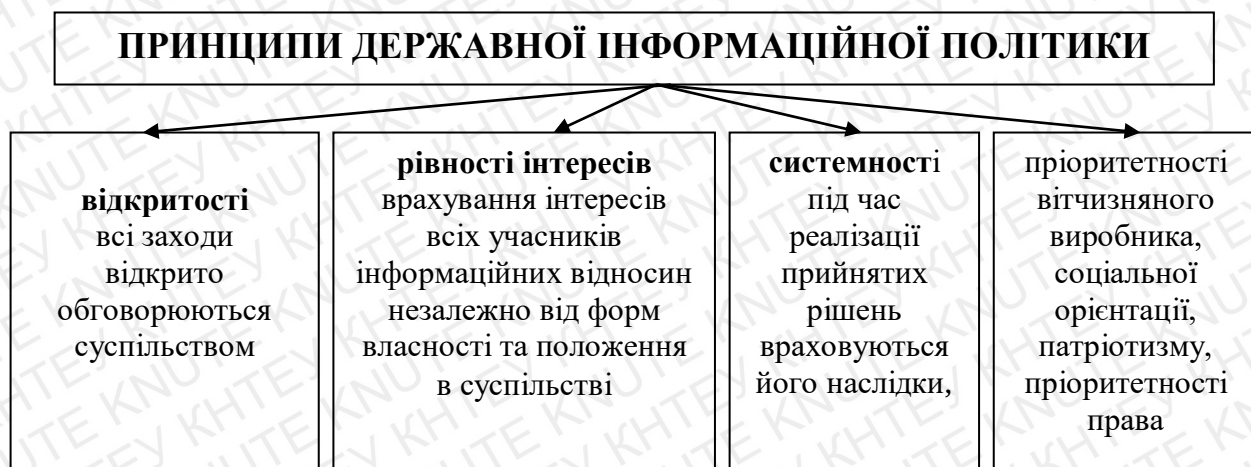

Рис. 1.1. Принципи державної інформаційної політики

Інформаційна політика реалізується за допомогою фінансових та нефінансових інструментів (рис. 1.2).

Національна політика розвитку інформаційного суспільства в Україні ґрунтується на засадах: сприяння збільшенню різноманітності й кількості електронних послуг, створенню загальнодоступних електронних інформаційних ресурсів; широкого впровадження ІКТ в науку, освіту,

культуру, охорону здоров'я, охорону навколишнього середовища; забезпечення інформаційної безпеки; посилення мотивації у використанні ІКТ; всебічного розвитку загальнодоступної інформаційної інфраструктури, інформаційних ресурсів і забезпечення повсюдного доступу до телекомунікаційних послуг та ІКТ; пріоритетності науково-технічного й інноваційного розвитку держави; формування необхідних для цього законодавчих і сприятливих економічних умов [5].

Рис. 1.2. Інструменти інформаційної політики (на основі [4])

Інформаційна політика включає такі сфери: грамотність. приватизація та розподіл уряду, інформації, свобода доступу до інформації, захист особистого життя, право інтелектуальної власності, збереження архівних копій матеріалів [6].

Таким чином, інформаційна політика – це сукупність всіх громадських законів, правил і політик, які заохочують, перешкоджають або регулюють створення, використання, зберігання, доступ і передачу і поширення інформації. У широкому сенсі інформаційна політика охоплює три основні напрямки:

1. Урядове створення і поширення інформації – включає в себе державне фінансування досліджень і розробок, а також державне створення такої інформації, як економічна статистика, поширення законодавства та адміністративних рішень, культурні матеріали і т.д.

2. Розробка, регулювання і використання інформаційної інфраструктури – відносяться такі питання, як регулювання телефонії та мовлення, інфраструктура для шкіл і бібліотек, безпеку і цілісність інфраструктури і т.д.

3. Інституційна та юридична інфраструктура – включає участь держави в міжнародних договорах і організаціях, правила конфіденційності, антимонопольну політику, безпеку, а також політику в сфері інтелектуальної власності.

Державна інформаційна політика формується за допомогою організаційних заходів та правових механізмів. Особливу увагу необхідно приділити виділенню пріоритетних напрямів державної інформаційної політики.

Під час дослідження державної інформаційної політики Іванченко Ю. М. виділяє такі її головні напрями: сприяння постійному оновленню, збагаченню та зберіганню національних інформаційних ресурсів; сприяння задоволенню інформаційних потреб закордонних українців; створення загальної системи охорони інформації; забезпечення ефективного використання інформації; забезпечення доступу громадян до інформації; сприяння міжнародному співробітництву в галузі інформації і гарантування інформаційного суверенітету України; створення національних систем і мереж інформації; зміцнення матеріально-технічних, фінансових, організаційних, правових і наукових основ інформаційної діяльності [5].

Такі вчені, як Пожуєв В.І., Нестеряк Ю.В. та Мельник М. пропонують доповнити напрями державної інформаційної політики:

- захист всіх форм власності на інформаційні ресурси та забезпечення умов їх розвитку;

- захист і формування державних інформаційних ресурсів;

- створення, розвиток та забезпечення сумісності центральних і регіональних інформаційних систем та мереж;

створення умов для ефективного інформаційного забезпечення громадян, органів державної влади, місцевого самоуправління на основі державних інформаційних ресурсів;

підтримка програм і проектів інформатизації;

створення механізму стимулювання реалізації проектів інформатизації, удосконалення системи інвестування;

удосконалення законодавства у сфері інформатизації і захисту інформації;

забезпечення національної безпеки в умовах інформатизації суспільства;

створення умов розвитку ринку інформаційних ресурсів, інформаційних систем і технологій;

реалізація єдиної науково-технічної інформаційної промислової політики в умовах розвитку інформаційних технологій в світі та ін. [2].

До головних напрямків розвитку державної інформаційної політики в Україні Міністерство інформаційної політики (МІП) відносить: підтримка виробництва вітчизняної аудіовізуальної продукції та популяризація її за кордоном; протидія інформаційній агресії з боку Росії; взаємодія органів влади в питаннях комунікації та поширення інформації; захист інформаційного простору України від зовнішнього інформаційного впливу [3].

На основі вищевикладеного можна зробити висновок, що зазначений перелік не є вичерпним, бо він постійно змінюється та доповнюється. Тобто напрями державної інформаційної політики визначено з урахуванням розвитку суспільного життя та розвитком ІКТ та необхідністю державного регулювання інформаційних відносин.

Суб'єктами регулювання державної інформаційної політики є органи державного управління загальної та спеціальної компетенції (ст. 6 Закону України «Про інформацію») (табл. 1.1) [1].

Таблиця 1.1

Державні органи в інформаційній сфері (на основі [8])

Державний орган	Основні завдання
Міністерство інформаційної політики	Реалізує державну інформаційну політику. Сприяє поширенню суспільно важливої інформації про країну в Україні та за її межами. Реформа державних комунікацій
Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України	Забезпечує організацію спеціального зв'язку, захисту інформації, телекомунікацій і користування радіочастотним ресурсом України
Національна рада з питань телебачення і радіомовлення	Наглядає за дотриманням законів у сфері телерадіомовлення, здійснює ліцензування телерадіомовлення, офіційний моніторинг телерадіопрограм, регуляторні повноваження щодо аудіовізуальних ЗМІ
Державне агентство з питань електронного урядування	Реалізує державну політику у сфері інформатизації, електронного урядування, формування і використання національних електронних інформаційних ресурсів, розвитку інформаційного суспільства
Прес-служби ода та районних центрів	Інформують населення про діяльність влади на рівні областей та районів
Прес-служби міністерств та відомств	Інформують населення про діяльність міністерств та відомств України. Анонсують програми уряду для населення
Комітет ВР з питань свободи слова та інформаційної політики	Здійснює розробку, попередній розгляд та підготовку висновків і пропозицій щодо законопроектів у сфері свободи слова та інформаційної політики
Урядова гаряча лінія	Приймає запити та надає консультації з питань діяльності міністерств України

Функції регулювання державної інформаційної політики в Україні відносять до повноважень центральних органів державної виконавчої влади, наприклад, Державний комітет інформаційної політики, телебачення і радіомовлення України, Державний комітет зв'язку та інформатизації України, Національну раду з питань телебачення та радіомовлення.

Однак, значна кількість питань щодо розвитку інформаційного суспільства на даний час не врегульовані на законодавчому рівні. Це передусім, проблем інформаційно-аналітичних установ, діяльності ЗМІ, інфраструктури. Сучасне інформаційне законодавство має характер та не визначає шляхів врегулювання проблем інформаційного простору, що є суттєвим недоліком державної інформаційної політики. Тому, необхідним є створення безпечного і стабільного інформаційного простору в Україні, який забезпечить інтеграцію в світовий інформаційний простір.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ТЕЛЕБАЧЕННЯ І РАДІОМОВЛЕННЯ

2.1. Завдання Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення

Міністерство культури, молоді та спорту України (МКМС) є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах культури та мистецтв, державної мовної політики, охорони культурної спадщини, фізичної культури і спорту, національно-патріотичного виховання, популяризації України в світі, музейної справи, державного іномовлення, інформаційного суверенітету України та інформаційної безпеки, вивезення, ввезення і повернення культурних цінностей, у молодіжній сфері, а також забезпечує формування та реалізацію державної політики у сферах кінематографії, відновлення та збереження національної пам'яті, міжнародних відносин, релігії та захисту прав національних меншин в Україні [3].

МКМС є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері туризму та курортів (крім здійснення державного нагляду (контролю) у сфері туризму та курортів), інформаційній та видавничій сфері, а також забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері телебачення і радіомовлення.

Для підвищення рівня програм та передач телерадіоорганізацій, забезпечення якісного стану телебачення і радіомовлення України створена Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення. Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення є постійно

діючим позавідомчим державним органом, підзвітним Верховній Раді України та Президентові України. Основними нормативно-правовими актами, якими керується Національна рада, є Конституція України (ст. 85, п. 20 та 105, п. 13), Закони України «Про телебачення і радіомовлення» [7], «Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення» [8] та інших нормативних актів. Основні завдання Національної ради представлені на рис. 2.1.

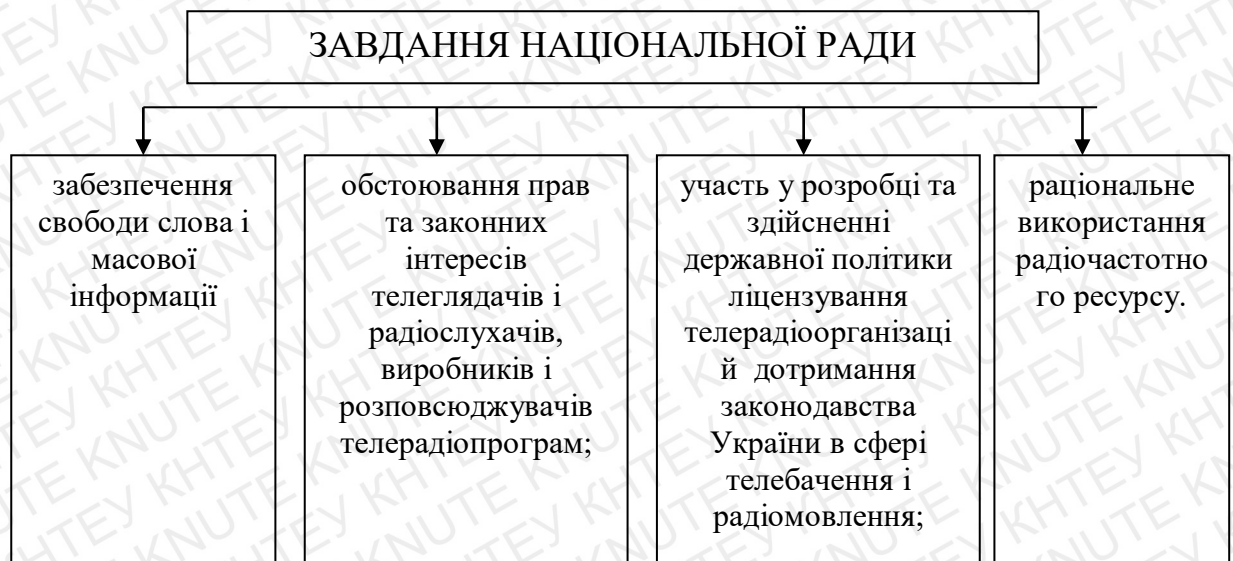

Рис. 2.1. Завдання Національної ради

Із 2014 року пріоритетним напрямом діяльності Національної ради стало вжиття невідкладних заходів щодо припинення російської інформаційної агресії, здійснюваної з використанням іноземних та деяких вітчизняних ЗМІ. Методи, якими керується регулятор, ґрунтуються на неухильному дотриманні законодавства та прав і свобод людини й громадянина. Ухвалені українським Парламентом зміни до Закону України «Про телебачення і радіомовлення» дозволили ефективно боротися з поширенням іноземними мовниками інформації, яка порушує норми українського законодавства, тому фактів невиконання цих вимог стає дедалі менше. За період 2014-2017 рр. було припинено ретрансляцію 80 телевізійних програм Російської Федерації, які не відповідали вимогам законів України [9].

Загалом, 2018 року налічується 10 фактів незаконного поширення програм іноземних телеканалів. Послідовна позиція національного регулятора щодо припинення ретрансляції тих каналів, зміст яких не відповідає українському законодавству, спонукала, зокрема, і до появи в Україні нових, в основному нішевих супутникових телемовників, нині їх налічується 101 компанія. 2018 року нові ліцензії на цей вид мовлення отримали 13 телекомпаній. Загалом, до Державного реєстру суб'єктів інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення внесено 429 вітчизняних телевізійних мовників, більшість із них також ретранслюються в розгалужених кабельних мережах на всій території країни. Таким чином, за останні роки український медіа-ландшафт кардинально змінився, з кабельних мереж витіснено інформаційний продукт країни-агресора, натомість його місце посідають світові та національні програми [9].

2.2. Напрями інформаційної політики Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення

За результатами моніторингу 27 загальнонаціональних телеканалів, що проводився Національною радою після остаточного набуття чинності вимогами щодо мови на телебаченні (13 жовтня 2018 року), виконують норму закону. Частка державної мови в ефірі телеканалів коливається від 77% до 100%. Таким чином, середній показник обсягу української мови на цих каналах становить 92%, відповідно до 10 законодавчих норм в ефірі кожного телеканалу упродовж тижня із 07:00 до 22:00 він має становити не менше як 75% (табл.2.1).

7 з 176 телеканалів мають фактичну частку української мови меншу ніж 60%: ТОВ «Телеконект» (35%, Одеська область), ТОВ «ТРК «Моя Одеса» (38%, Одеська область), ТОВ «ТРК «Південна хвиля-ТВ» (43%,

Одеська область), ВМП «Горизонт» (45%, Харківська область), ТОВ «ТРК «Купол» (46%, м.Київ), ТОВ «Телекомпанія СТС» (48%, Сумська область), ТОВ «Телерадіокомунікаційна компанія «Сигма» (49%, Донецька область).

Таблиця 2.1

Частка мовлення українською мовою на телеканалах в 2018 році, %

Канал	Жовтень 2018 року	Листопад 2018 року	Тенденції розвитку
<i>Розважально-інформаційний сектор</i>			
UA-перший	100	100	0
1+1	83	88	+5
Інтер	37	80	+43
ICTV	74	77	+3
Україна	66	77	+11
<i>Пізнавальний сектор</i>			
Ескулап	49	100	+51
Мега	98	100	+2
UA-культура	100	99	-1
<i>Спортивний сектор</i>			
XSport	78	97	+19
<i>Розважальний сектор</i>			
Zoom	81	97	+16
K2	75	96	+21
2+2	94	94	0
TET	100	93	-7
Індиго TV	37	92	+55
НЛО TV	84	92	+8
Новий канал	100	90	-10
СТБ	90	86	-4
K1	61	79	+18
HTH	75	77	+2
<i>Музичний сектор</i>			
M1	100	100	0
<i>Інформаційний сектор</i>			
Еспресо	100	100	0
Рада	98	100	+2
ZIK	95	99	+4
5 канал	99	96	-3
Прямий	96	94	-2
<i>Фільмопоказ</i>			
Ентер-фільм	65	78,5	+13,5
<i>Дитячий</i>			
Піксель	100	100	0

Аналіз додержання українського мовлення на телеканалах в регіональному розрізі доводить, що повністю відповідають вимогам

законодавства Волинська, Кіровоградська, Рівненська, Чернігівська, Черкаська, Хмельницька області (рис.2.2.).

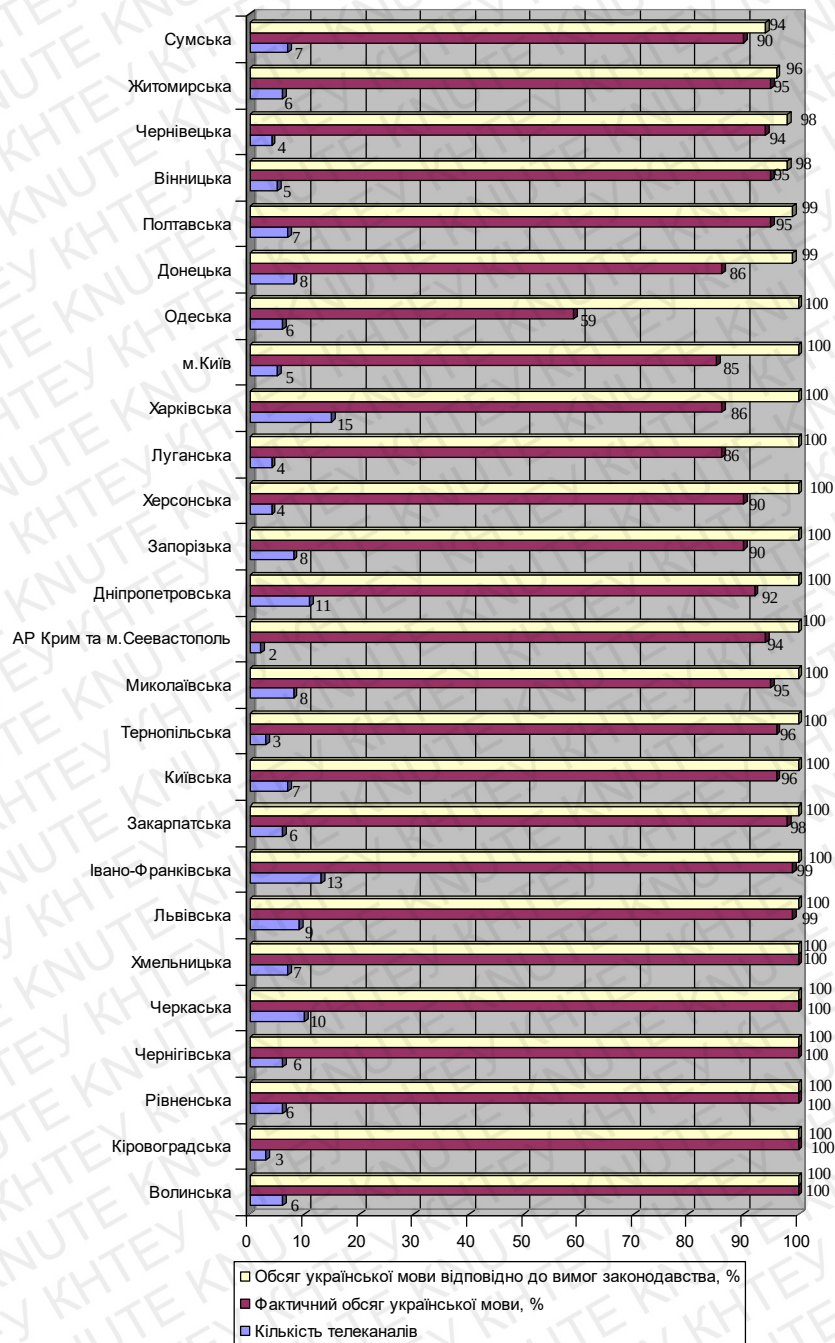

Рис. 2.2. Регіональний аналіз додержання мовлення українською на телеканалах в 2018 році [10]

2018 року відбулося незначне зменшення кількості провайдерів програмної послуги. У кабельних мережах працюють 695 провайдерів програмної послуги (710 – минулого року), за технологією IPTV – 221 провайдер. Крім того, завдяки проведеній Національною радою роботи з

дерегуляції ринку і змінам, внесеним до Методики розрахунків розмірів ліцензійного збору за видачу або продовження строку дії ліцензії на мовлення, ліцензії провайдера програмної послуги, визначення розміру плати за переоформлення ліцензії та видачу дубліката ліцензії на мовлення, ліцензії провайдера програмної послуги, намітилася тенденція до розгортання кабельних мереж не лише в окремих населених пунктах, а й на всю територію адміністративного району. Це свідчить про зацікавленість провайдерів у розширенні своєї абонентської бази.

Упродовж останніх років відбувається неухильне зростання популярності технології IPTV серед абонентів. За даними Державного реєстру суб'єктів інформаційної діяльності у сфері телебачення і радіомовлення, 82% загальної кількості провайдерів програмної послуги залишили аналогову технологію у своїх мережах, 29% і 31% провайдерів використовують цифрову технологію і IPTV-послугу відповідно. Триває також діяльність 9 провайдерів програмної послуги за технологією MIPIS в 11 телемережах. Систему «MMDS» використовують 6 провайдерів у 24 телемережах. Систему «Телесело» використовує 1 провайдер програмної послуги. Ключовою проблемою сфери кабельного телебачення є застарілість галузевого законодавства, що стримує технологічний розвиток галузі [9].

У 2018 році тривав процес розширення мереж радіомовлення. Таким чином, у звітному періоді ПАТ «НСТУ» додатково отримало на конкурсах 11 FM-частот («Українське радіо» – 6 частот, «Радіо «Промінь» – 3 частоти, «Радіо «Культура» – 2 частоти).

Загалом упродовж 2015-2018 рр., керуючись законодавством і розуміючи місію Суспільної телерадіокомпанії, регулятор виділив для її потреб 92 радіочастоти. Як наслідок було створено загальнонаціональну мережу FM-мовлення «Українського радіо» і значно розширено територію покриття програм «Радіо «Промінь» і «Радіо «Культура» (табл.2.2).

Інформаційна політика в сфері радіомовлення [9]

Програма	2014	2015	2016	2017	2018
Загальна кількість радіочастот НСТУ (АМ, FM)					
Українське радіо	179	191	210	210	209
Радіо «Промінь»	102	88	88	85	88
Радіо «Культура»	15	53	52	75	75
Кількість FM-частот НСТУ, отриманих на конкурсах					
Українське радіо		36	23	8	6
Радіо «Промінь»		-	1	-	3
Радіо «Культура»		-	-	13	2

Усі три радіопрограми ПАТ «НСТУ» брали участь у конкурсах Національної ради на FM-мовлення, крім того, всі три програми отримали ліцензії на цифрове радіомовлення в Києві. З метою розповсюдження програм радіо і телебачення Національна рада видала ПАТ «НСТУ» дозволи на тимчасове мовлення на територіях із особливим режимом мовлення в Донецькій, Луганській, Херсонській областях із використанням 8 частот для розповсюдження 29 програм «Українського радіо», 4 частот – «Радіо «Промінь», 3 частот – «Радіо «Культура», 6 частот – «Українське радіо. Голос Донбасу», 10 частот – «Українське радіо. Пульс»; 2-х каналів телемовлення для розповсюдження програм «UA:ПЕРШИЙ», 8 каналів – «UA:ДОНБАС» в аналоговому стандарті мовлення; 3 каналів – «UA:ПЕРШИЙ», 3 каналів – «UA:ДОНБАС» та 1 каналу – «UA:КРИМ» у цифровому стандарті [9].

Особлива увага Національної ради у 2018 році була приділена питанням розвитку місцевого радіомовлення. Це обумовлено передусім необхідністю підтримки процесів децентралізації; сприяння виробництву локального контенту; більшого охоплення сигналом програм Суспільного мовлення; забезпечення телерадіопрограмами районів, не покритих сигналом мовлення, на прикордонних територіях і територіях, що межують із тимчасово окупованими територіями Луганської та Донецької областей, анексованої Автономної Республіки Крим; створення й розвитку системи оповіщення населення. Для розвитку місцевого радіомовлення у 2018 році

проведено 3 конкурси на мовлення, за результатами яких використовується 49 частотних присвоєнь FM-діапазону.

Загалом за період 2015 -2018 років Національною радою проведено 16 конкурсів на отримання ліцензії на мовлення, на яких 70 місцевих радіостанцій отримали 93 FM-частоти у 20 областях. Із них 57 FM-частот місцеві мовники отримали за підсумками форматних конкурсів у 2017-2018 роках. З огляду на те, що конкурсними умовами дозволялася ретрансляція тільки програм ПАТ «НСТУ», розвиток місцевого мовлення сприяє і розширенню території розповсюдження програм Суспільного радіо. Так, за результатами конкурсів на місцеве мовлення, проведених упродовж трьох останніх років, 32 місцеві радіостанції у 41 населеному пункті, окрім власного мовлення, поширюють програми Суспільного радіо: 6 місцевих радіостанцій ретранслюють «Українське радіо», 23 – «Радіо «Промінь», 3 – «Радіо «Культура» (табл.2.3).

Таблиця 2.3

Динаміка замовлення частот для місцевого мовлення 2015-2018 рр. [9]

Рік	2015		2016		2017			2018		
Вид мовлення	РМ	ТБ	РМ	ТБ	РМ	РМ(ц)	ТБ	РМ(а)	РМ(ц)	ТБ(ц)
Кількість населених пунктів	29	-	115	-	93	-	-	134	2	5

2018 року Національна рада провела три конкурси на цифрове радіомовлення в Києві, за підсумками яких ліцензії на мовлення у стандарті DAB+ отримали 14 різнопланових і різноформатних компаній. 19 липня створено Всеукраїнську асоціацію цифрових радіомовників «Цифрамо», яка і стала суб'єктом розробки і впровадження маркетингової стратегії, проведення перемовин із ритейлерами та популяризації цифрового радіомовлення в Україні.

Потужним чинником для позитивних змін у телерадіопросторі країни стало законодавче обґрунтування вимог щодо мови пісень на українському

радіо й ведення телерадіоорганізаціями програм державною мовою. Результати моніторингів свідчать, що це посприяло бурхливому розвитку ринку національного продукту. Із листопада 2016 року по жовтень 2018-го фахівці Національної ради провели моніторинг майже 34 тис. годин ефіру радіостанцій. Постійно аналізувалися програми 15 загальнонаціональних та 175 місцевих і регіональних радіостанцій (рис.2.3.).

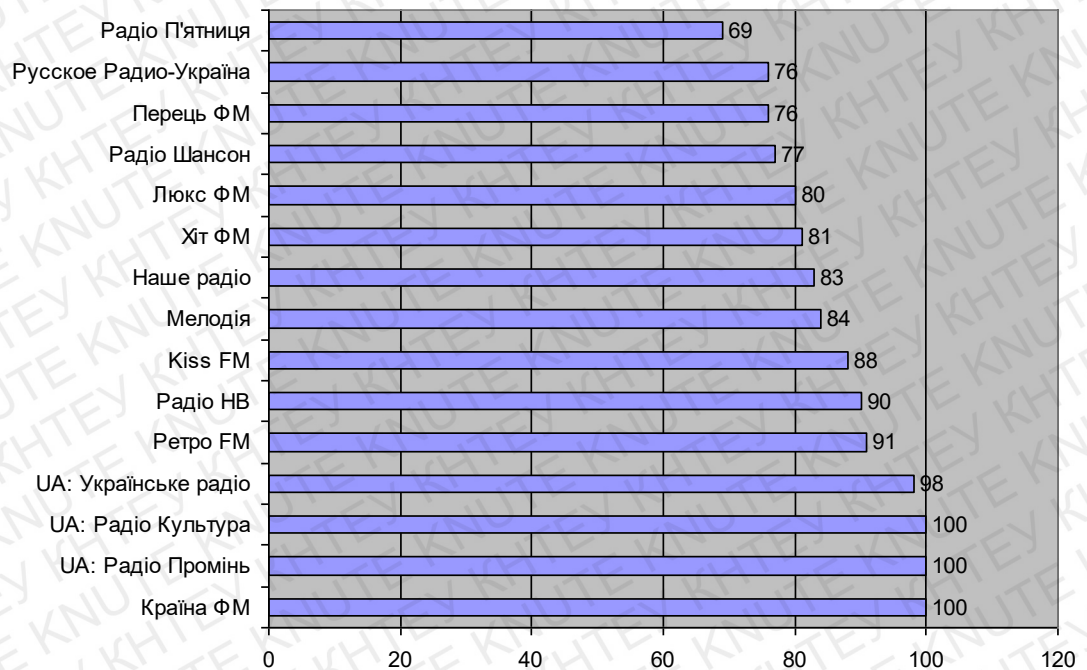

Рис. 2.3. Рейтинг загальнонаціональних радіостанцій за обсягом ведення передач українською мовою в 2018 році, % [10]

Результати засвідчують, що Країна ФМ, UA: Радіо Промінь, UA: Радіо Культура займають перші місця рейтингу загальнонаціональних радіостанцій України.

8 листопада 2017 року набули чинності нові вимоги щодо кількості україномовних пісень і передач українською мовою, як це передбачено прикінцевими і перехідними положеннями Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо частки музичних творів державною мовою у програмах телерадіоорганізацій», ухваленого 2016 року. У другий рік дії цього Закону частка пісень державною мовою в ефірі радіокомпаній мала становити 30% загального обсягу пісень, а також не менше як 30% у

кожному проміжку часу між 07.00 та 14.00 і між 15.00 та 22.00. Мова ведення передач українською мала становити не менше ніж 55%. На виконання цих вимог Національна рада упродовж 2018 року проводила постійні моніторинги ефіру загальнонаціональних, регіональних та місцевих радіостанцій [9].

Наприкінці 2018 року частка пісень українською мовою на загальнонаціональних радіостанціях становить 51%, на регіональних і місцевих – 48%, а середній показник ведення передач українською мовою на вітчизняних загальнонаціональних і регіональних радіостанціях – відповідно 86% і 92%. Загалом, за два роки після впровадження законодавством обов'язкової частки пісень і ведення передач державною мовою санкцію «стягнення штрафу» до радіостанцій було застосовано 25 разів. Загальна сума штрафів становить 1 752 847,02 грн., з них 18 штрафів на загальну суму 1 621 713,38 грн. стосуються саме квоти пісень українською мовою [9].

У зв'язку з військовою агресією Російської Федерації і захопленням частини території країни, враховуючи необхідність захисту інформаційного простору України, Національна рада продовжує роботу з розвитку телерадіомовлення в прикордонних областях України.

2.3. Удосконалення механізмів реалізації інформаційної політики Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення

Сучасна економічна та політична ситуація в Україні є досить складною, що підтверджується наявністю таких проблем як: військові дії на Сході України; тривале реформування економіки країни; невисокий рівень розвитку інформаційно-комунікаційної інфраструктури; нестабільність політичного й економічного стану країни; високий рівень монополізації ЗМІ; високий рівень недовіри населення до уряду; корумпованість державної

влади; високий рівень освітнього та культурного потенціалу, але неспроможність держави зацікавити кваліфіковані кадри в роботі на вітчизняних підприємствах.

Ступінь розвитку інформаційного суспільства в Україні є достатньо низьким та не відповідає ні світовим тенденціям розвитку, ні наявному потенціалу країни. 2018 року Національна рада провела 55 планових перевірок компаній, у яких минув рік від дня видачі ліцензії, та 150 перевірок, пов'язаних із завершенням терміну дії ліцензії. Загалом проведено 205 планових і 90 позапланових перевірок. Позапланові перевірки проводилися з таких підстав: у зв'язку з порушенням ліцензіатом вимог законодавства та/або умов ліцензії, у тому числі за результатами моніторингів; за заявою фізичних і юридичних осіб про порушення ліцензіатом вимог законодавства та/або умов ліцензії.

За результатами моніторингів і під час проведення перевірок виявлено порушення умов ліцензій і вимог чинного законодавства в діяльності 166 ліцензіатів. До 88 з них застосовано санкцію «оголошення попередження»; до 30 – стягнення штрафу; до 8 – звернення до суду про анулювання ліцензії.

Типовими порушеннями, за які Національна рада застосувала санкції до телерадіокомпаній, були:

- невиконання умов ліцензії в частині програмної концепції;
- не зазначення у передачах інформації про автора і виробника;
- неподання або несвоєчасне подання заяви про переоформлення ліцензії при виникненні підстав для переоформлення ліцензії на мовлення у зв'язку з організаційними змінами статусу та умов діяльності ліцензіата;
- відсутність мовлення, передбаченого ліцензією;
- недостатні добовий обсяг ведення передач і частка пісень державною мовою при радіомовленні;
- недостатній обсяг передач та/або фільмів, виконаних державною мовою, при телемовленні;

недотримання Правил ведення мовлення на теле- і радіоканалах у дні трауру (скорботи, жалоби) та дні пам'яті;

порушення Закону України «Про рекламу».

Упродовж 2018 року проведено 22 перевірки провайдерів програмної послуги. За їх результатами до 15 провайдерів застосовано санкцію «оголошення попередження», до 7 – штрафну санкцію (табл.2.4) (на основі [9]).

Таблиця 2.4

Порівняння кількості рішень щодо санкцій, застосованих у 2010-2018 рр.

Рік	Загальна кількість перевірок	Санкції			Загальна кількість санкцій	Частка санкцій у загальній кількості перевірок
		Оголошення попередження	Подання до суду про анулювання ліцензії	Штраф		
2010	406	56	7	1	64	15,8%
2011	394	110	6	-	116	29,4%
2012	389	77	1	-	78	20%
2013	659	73	5	-	78	12%
2014	376	57	2	-	59	15,6%
2015	411	57	12	9	78	18,9%
2016	444	82	8	17	107	24,1%
2017	380	99	19	35	153	40,2%
2018	295	88	8	30	126	42,7%

Типовими порушеннями у діяльності провайдерів програмної послуги були:

ретрансляція програм, які не входять до Переліку іноземних програм, зміст яких відповідає вимогам Європейської конвенції про транскордонне телебачення і законодавства України;

порушення загальної концепції програм для ретрансляції;

незабезпечення можливості отримання абонентами програм універсальної програмної послуги в усьому обсязі.

Таким чином, серед проблем формування інформаційного суспільства в Україні можна назвати такі: слабкість координації зусиль державного й приватного секторів для ефективного використання наявних ресурсів; низька ефективність використання фінансових, матеріальних, кадрових ресурсів;

повільні темпи впровадження ІКТ у політичну й соціально-економічну сферу; повільна побудова національної інформаційної інфраструктури, відставання в обсягах використання ІТ; нерівномірність забезпечення можливості доступу населення до комп'ютерних і телекомунікаційних засобів, формування «інформаційного розриву» між окремими регіонами, галузями економіки й різними верствами населення; недостатній рівень інформаційної представленості в інтернет-просторі; не вирішується в повному обсязі питання захисту авторських прав на програмну продукцію, відсутні системні державні рішення, спрямовані на утворення національних структур (технопарків) з розробки програмного забезпечення; недостатній рівень упровадження нових методів навчання з використанням сучасних ІКТ, недостатня фінансова підтримка наукових досліджень у галузі інформатизації.

Результати аналізу зазначених та інших проблем в інформаційній сфері свідчать про необхідність удосконалення державної інформаційної політики, зокрема щодо визначення механізму державного регулювання відносин у сфері забезпечення реалізації права кожного на доступ до інформації, зміцнення матеріально-технічних, фінансових, організаційних, правових і наукових основ інформаційної діяльності, сприяння постійному оновленню, збагаченню та зберіганню національних інформаційних ресурсів, сприяння міжнародному співробітництву в галузі інформації і гарантування інформаційного суверенітету України [11].

Для забезпечення розвитку інформаційного суспільства необхідним є формування такої системи державного управління, яка б відповідала новим вимогам та викликам. Удосконалення даної політики проводитиметься не тільки шляхом реформування технічного та матеріального забезпечення засобів масової інформації, але й визначенням шляхів розвитку інформаційної галузі в Україні та перспектив її розвитку [5].

При формуванні державної інформаційної політики важливої уваги потребують інформаційна культура суб'єктів інформаційних відносин та їх відповідальне ставлення до використання інформаційного простору.

Головними напрямками і способами державної інформаційної політики повинні стати: розвиток інформаційного простору України, створення системи державних стратегічних комунікацій, інформаційна реінтеграція тимчасово непідконтрольних територій Луганської та Донецької областей тимчасово окупованої території Криму, популяризація України та її цінностей у світі.

Головним напрямком удосконалення сучасної інформаційної політики в умовах інтеграції до світової спільноти є перехід держави на онлайн-послуги, що дозволить наблизити послуги населенню, забезпечити демократичність інформаційного суспільства, налагодити співпрацю з електронними і друкованими мас-медіа.

Для реалізації цієї мети необхідно забезпечити ефективне використання інформаційних ресурсів у всіх сферах діяльності, модернізувати національні інформаційні ресурси, сформувавши необхідні умови для розвитку інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури та технологій.

Інформаційна політика держави направлена на розвиток телекомунікаційних систем та технологій та розвиток та захист вітчизняного ринку інформаційних технологій. Для досягнення цих завдань необхідним вважається удосконалити існуючий механізм та визначити основні ресурси забезпечення державної підтримки створення власних інформаційних і телекомунікаційних систем та технологій. Визначення перспектив розвитку державної інформаційної політики дозволить визначити обсяги фінансової бюджетної підтримки держави. Однак, не дивлячись на національні пріоритети, доцільним вважається врегулювання нормативної бази щодо функціонування в Україні міжнародних інформаційних систем.

Необхідно забезпечувати прозорість та доступність інформації. Забезпечити вільний доступ до інформації та рівне конституційне право

громадян на її пошук. Для балансування інтересів особистості та держави, з метою недопущення їх монополізації необхідним є розробка організаційних, правових, економічних механізмів для забезпечення в діяльності ЗМІ.

Пріоритетними завданнями державної політики у сфері інформаційної та телекомунікаційної інфраструктури є забезпечення випереджаючих темпів розвитку інфраструктури зв'язку, підвищення інвестиційної привабливості галузей інформатизації, вдосконалення національної мережі телекомунікацій на базі новітніх вітчизняних технологій, їх інтегрування в глобальні інформаційні структури, створення сприятливих умов для доступу широких верств населення до світових інформаційних ресурсів.

Запропонована модель дозволить уникнути ризиків (фінансові втрати від неповної і нескоординованою експлуатації інформації, втрачений час, невдачі інновацій і втрати репутації); забезпечити прозорість процесу, високу продуктивність використання інформаційних технологій.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження визначено, що державна інформаційна політика – це комплекс основних способів та напрямків діяльності держави з отримання, зберігання, поширення та використання інформації. Головними напрямами і способами державної інформаційної політики є: сприяння постійному оновленню, збагаченню та зберігання національних інформаційних ресурсів; сприяння міжнародному співробітництву в галузі інформації і гарантування інформаційного суверенітету України; створення національних систем і мереж інформації; забезпечення ефективного використання інформації; забезпечення доступу громадян до інформації; створення загальної системи охорони інформації; сприяння задоволенню інформаційних потреб закордонних українців; зміцнення матеріально-технічних, фінансових, організаційних, правових і наукових основ інформаційної діяльності.

Головною метою державною інформаційної політики є розвиток незалежної демократичної держави Україна, формування конкурентного та незалежного інформаційного простору України в умовах розвитку глобалізаційних процесів.

Визначено функції, принципи формування державної інформаційної політики (відкритості, системності, рівності інтересів, пріоритетності права та вітчизняного виробника), інструменти (фінансові, нефінансові) та головні напрямки розвитку (удосконалення механізму координації органів влади в питаннях комунікації; протидія інформаційній агресії з боку Росії; впровадження заходів щодо позиціонування України в світі, підтримка вітчизняного виробника та популяризація його за кордоном; захист інформаційного простору України від зовнішнього інформаційного впливу).

Доведено, що державна інформаційна політика направлена на забезпечення політичної стабільності та соціально-економічний розвиток, які

забезпечить нове національне інформаційне суспільство. Державну інформаційну політику здійснюють органи державної влади загальної та спеціальної компетенції. Проаналізовано функціональні повноваження державних органів України в інформаційній сфері.

Визначено основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні: пріоритетність науково-технічного й інноваційного розвитку держави; формування необхідних законодавчих і сприятливих економічних умов; всебічного розвитку інформаційних ресурсів; сприяння збільшенню різноманітності й кількості електронних послуг, посилення мотивації у використанні ІКТ.

Проаналізовано діяльність Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, як органа створеного для підвищення рівня програм та передач телерадіоорганізацій, забезпечення якісного стану телебачення і радіомовлення України. Виділено ключові завдання Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення та досліджено тенденції розвитку інформаційної політики, проведеної державним органом.

Виділено ключові проблеми вітчизняної інформаційної сфери: слабкість координації зусиль державного й приватного секторів; повільні темпи використання матеріальних, фінансових, кадрових ресурсів; низький рівень впровадження ІКТ у соціально-економічну та політичну сферу; повільна побудова національної інформаційної інфраструктури, недостатній рівень інформаційної представленості в інтернет-просторі; недостатній рівень курсів підвищення кваліфікації щодо використанням сучасних ІКТ в управлінні, відсутність фінансової підтримки наукових досліджень з боку держави у галузі інформатизації.

З метою забезпечення становлення та розвитку інформаційного суспільства в Україні запропоновано напрямки розвитку інформаційної політики: розвиток інформаційного простору України, створення системи державних стратегічних комунікацій, інформаційна реінтеграція тимчасово

непідконтрольних територій Луганської та Донецької областей тимчасово окупованої території Криму, популяризація України та її цінностей у світі. Реалізація зазначеної моделі дозволить уникнути ризиків; забезпечити прозорість процесу та високу продуктивність використання інформаційних технологій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 року №2657-XII. Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12/ed20110106> (дата звернення: 20.09.2019).
2. Негодченко В. Основні напрями державної інформаційної політики в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. №4. С.77-81.
3. Офіційний сайт Міністерства культури, молоді та спорту України. URL: <https://mip.gov.ua/content/pro-ministerstvo.html> (дата звернення: 20.09.2019).
4. Пахнін М.Л. Принципи, завдання та інструменти державної інформаційної політики України в сучасних умовах. *Теорія та практика державного управління*. 2014. Вип. 3 (46). С.1-9.
5. Іванченко Ю.М. Сутність, головні напрями та способи державної інформаційної політики в Україні. *Державне управління: теорія та практика*. 2005. № 2. URL: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej2> (дата звернення: 20.09.2019).
6. What is information policy? Vancouver Community Network. URL: <http://www.vcn.bc.ca/bcla-ip/committee/broch95.html> (дата звернення: 20.09.2019).
7. Про телебачення і радіомовлення: Закон України від 21 грудня 1993 року №3759-XII. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3759-12> (дата звернення: 20.09.2019).
8. Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення: Закон України від 23 вересня 1997 року №538/97-ВР. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/538/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 20.09.2019).
9. Звіт Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення за 2018 рік. URL:

file:///D:/%D0%B4%D0%B8%D0%BF%D0%BB%D0%BE%D0%BC%D1%8B/%D0%B4%D0%B8%D0%BF%D0%BB%D0%BE%D0%BC_%D0%B1%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D1%80%D1%8B/zvitNacra dy_2018.pdf (дата звернення: 20.09.2019).

10. Звіт Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення за 2018 рік: інфорграфіка. URL: file:///D:/%D0%B4%D0%B8%D0%BF%D0%BB%D0%BE%D0%BC%D1%8B/%D0%B4%D0%B8%D0%BF%D0%BB%D0%BE%D0%BC_%D0%B1%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D1%80%D1%8B/inf_2018_.pdf (дата звернення: 20.09.2019).

11. Про Концепція державної інформаційної політики: проект Закону України. Центр демократії та верховенства права. URL: <https://cedem.org.ua/news/kontseptsiya-informatsijnoyi-polityky-2/> (дата звернення: 20.09.2019).

12. Орлова Н. С. Державне регулювання зовнішніх механізмів корпоративного управління. *Економіка та держава*. 2009. № 2. С. 91-93.

13. Брижко В. До питання сучасної інформаційної політики. *Вісник Академії управління МВС*. 2009. №2. С.27-47

14. Використання інформаційно-комунікаційних технологій на підприємствах за 2018 рік. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 20.09.2019).

15. Питання діяльності Міністерства інформаційної політики України: постанова Кабінету Міністрів України від 14 січня 2015 р. № 2. Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2-2015-%D0%BF> (дата звернення: 20.09.2019).

16. Правове забезпечення державної інформаційної політики. Міністерство юстиції. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_22116 (дата звернення: 20.09.2019).

17. Звіт про роботу Міністерства інформаційної політики за 2018 рік. Міністерства культури, молоді та спорту України. URL:

[https://mip.gov.ua/files/pdf/Zvit_2018_web%20\(1\).pdf](https://mip.gov.ua/files/pdf/Zvit_2018_web%20(1).pdf)

(дата звернення:

20.09.2019).

18. Реалізовані проекти за підтримки Міністерства інформаційної політики України. Міністерство інформаційної політики України. URL:

<https://mip.gov.ua/content/proekti-yaki-realizovani-za-pidtrimki-mip.html>

(дата

звернення: 20.09.2019).